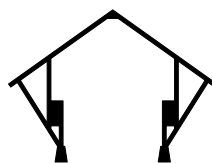

ANALYSE OG VERDISETTING

Tranekær gård

Avgang 2023
Av Marianne Bergan Engebretsen
Kulturarv, Transformasjon og Restaurering

ANALYSE OG VERDISETTING
Afgang forår 2023

Marianne Bergan Engebretsen (170264)

Det Kongelige Akademi - Arkitektur, Design, Konservering
Kandidatprogram: Kulturarv, Transformation og Restaurering

Vejledere: Christoffer Harlang, Lars Rolfsted Mortensen, Linda Thi

INNHold

Innledning	6
• De forlatte minkfarmene	6
• Identifikasjon	6
Historisk analyse	8
• Bygningshistorie	8
• Kultushistorie	13
• Immaterielle verdier	14
Teknisk analyse	16
• Teknisk tilstand	16
• Energiforhold	16
• Holdbarhet og bæredyktighet	16
Arkitektonisk analyse	21
• Bygningskropp og omgivelser	21
• Interiør	21
Verdisetting	22
Anbefalinger	24
Mål og prinsipper	24
Kilder	26

Adresse Tranekærvej 7, 3650 Ølstykke
Kommune Egedal
Matr. nr 6d
Ejer Bendt Tranekær Rasmussen
Lis Ryttergaard Rasmussen
Opførelsesår 1939
Bevaringsstatus Ingen fredning eller bevaringsstatus
Bygningsareal Samlet bygningsareal 1722m²
Skrevet av Marianne Bergan Engebretsen
Opprettelsesdato Februar 2022

*Til venstre: Tranekær gårds plassering.
Motsatt side: Tranekær gård. Eget foto.*

INNLEDNING

DE FORLATTE MINKFARMENE

I løpet av høsten 2020 ble Danmarks minkfarmer forvandlet fra milliardindustri til korona-episenter, da mink på flere farmar fikk påvist muterte virus. En vaksine som skulle få slutt på pandemien var på vei, men sto i fare for å få svekket effekt da man fryktet at det muterte koronaviruset også kunne spres til mennesker. Regjeringen beordret den 4. november at alle mink i Danmark skulle avlives, og at industrien skulle legges ned på ubestemt tid (Regjeringen. 4 Nov 2020). Etter to år med tomme minkbur, én avsatt fødevareminister, millionbeløp i erstatninger og flere tusen arbeidsledige pelsavlere fikk bransjen den 1. januar 2023 lov til å starte opp igjen.

De siste årene har klesindustrien gjennomgått et etisk skifte i synet på pelsoppdrett, og det snakkes både i EU og blant danske partier om å nedlegge et forbud mot minkavl (Arp & Lund-Hansen 2022). Bransjen går en usikker fremtid i møte, som gjør seg tydelig ved at kun 13 av de 1224 gårdene som drev med minkoppdrett før korona har valgt å gjenoppta næringen (Fødevarestyrelsen 2022). Danmark står i en unik posisjon til å foreta et industrielt skifte nå som farmene allerede står tomme, og jeg vil i denne analysen og verdisetningen kartlegge hvilke kvaliteter og ulemper de eksisterende strukturene tilknyttet minkbransjen innehar, basert på den nedlagte minkfarmen Tranekær Gård i Ølstykke. Undersøkelsene fra denne teksten skal brukes som bakgrunn for en transformasjon av funksjon og bygninger, så farmene fortsatt kan brukes i fremtiden i stedet for å rives ned. Analysen utarbeides gjennom innhenting av eksisterende tegninger, site-observasjoner, oppmålinger og intervjuer for å kartegge hele gårdens historie, tekniske tilstand og arkitektoniske kvaliteter. Denne innledende rapporten brukes som bakgrunn for å verdisetne gårdens ulike rom og bygningsdeler, og komme med anbefalinger til fremtidig bruk, transformasjon og restaurering.

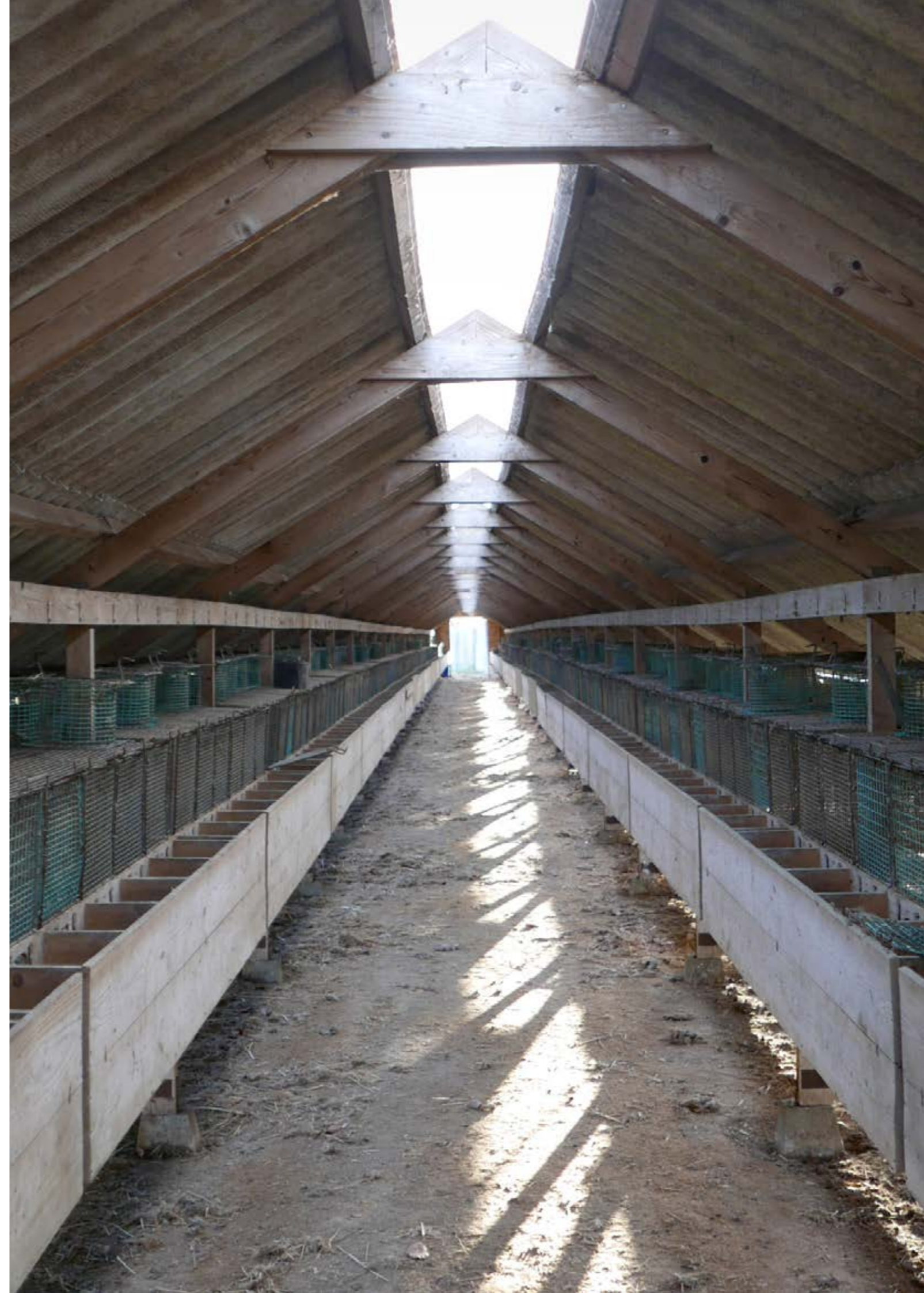
Alfred Jensens minkfarm i 1940. Foto: Arkiv
Motsatt side: Tranekær gård 2023. Eget foto.

Luftfoto Tranekær gård 2023. Hentet fra Google maps.

IDENTIFIKASJON

Tranekær gård er en av få Skjællandske minkfarmer (Hohnen 2021), og eies av Bendt Tranekær og hans kone. Ved Ølstykke, 30km vest for København, blant store jorder og høye trær står den tidligere minkfarmen nå funksjonstom. Gården består av et stuehus, en sammenhengende lade- og stallbygning, samt fem og en halv minkhaller. Om sommeren kommer sauer for å gresse på tomten, og lokale turgåere er velkommen til å vandre på gårdens tilhørende skulptureng, et kunstnerisk tiltak som Bendt opprettet under pandemien.

HISTORISK ANALYSE

BYGNINGSHISTORIE

Det er uvisst hvor lenge gården har befunnet seg på Tranekær, men de nåværende hovedbygningene (stuehus, stall og lade) ble oppført i 1939 etter at den forrige gården brant ned i 1930.

Stuehuset

Stuehusets yttervegger består av en hulmur i blokkforbandt med en avtrappet gesims. Utifra registreringer på site ligner fugene hugkhel-fuge utført i hånden med et fugejern (Vadstrup 2020). De originale tegningene fra 1930 viser at stuebygningen har samme plantegning som i dag, med unntak av spisskammeret som har blitt slått sammen med kjøkkenet. Hjørnet i gangen er byttet ut med en skråvegg for å gjøre overgangen mellom det gamle spisskammeret og kjøkkenet mer funksjonelt. De eksisterende frederiksbergvindueene er utskiftet med termoruter for bedre isolering, og en ny vinduskvist i 1. etasje er tilført badet for å gi mer areal og lys.

Laden

Laden og stallbygningen henger sammen i en L form, men har forskjellige funksjoner, romligheter og konstruksjon. Laden står på et betongfundament og bæres av en stakladekonstruksjon av tapsamlinger som spenner hele åtte meter høyt fra gulv til loft. Rundt trekonstruksjonen er en mur kledd med røde tegl i løberforbandt på innsiden, utsiden er hvitkalket. Bygningedelen utgjør 166m² og gir god plass til traktor, maskiner og lager, som den også gjorde i 1939. I tillegg til det store åpne rommet har laden en garasje, verksted og toalett. Både laden og stallbygningen har eksisterende støpejernsvinduer.

Stallbygningen

Stallbygningens gulv er også av betong, men til forskjell fra ladens trekonstruksjon er det stallens vegger som er bærende. Da stallen er oppdelt i to etasjer behøver ikke konstruksjonen å spenne like høyt som i laden. Veggene består av en hulmur, med en trekonstruksjon av tapsamlinger som hviler ovenpå og bærer taket. Trekonstruksjon består av en trempel, en støttestolpe plassert ovenpå muren mellom det øverste bjelkelaget og takspæret (Realdania 2016). Dette gjør takkonstruksjonen høyere så man får mer plass i overetasjen. Trempelen er kledd med trebrett på utsiden, som gjør at toppen av teglveggen avsluttes av rødmalt tre. Loftene varierer mellom å være bygget opp av tre og mur, hvor sistnevnte skaper repetative bueformer i loftet som hviler på stålbjelker i et kappdekk. Dette er et brannsikretiltak, for at man skal få tid til å få ut alle dyrene før bygningen kollapser ved eventuell brann.

Stallbygningen har gjennomgått flere endringer utifra nye funksjoner de siste hundre årene. De originale tegningene fra 1930 viser en svinestall i den delen som er nærmest laden, og kalvebokser og kustall i den sør-østlige enden. Fra kustallen og vestover lå et fôrrom, kjølerom og roerom, før en stor stallport med gjennomgang på tvers av stallen oppdelte bygningen. Herifra går det også en trapp opp til kaldtloftet. I den vestligste delen av stallen var det fôrrom og hestebåser, og rygerum, karlek og vaskerum helt ytterst.

Bygningen viser tydelige spor av endret drift i form av tomme dyrebåser og konstruksjon i loftet som ikke følger dagens innervegger. Gårdseieren som selv er vokst opp på gården kan så vidt huske at de hadde kyr på gården, før stallen ble omgjort til grisebinge. En kort periode kunne også private hesteeiere leie plass i stallen, før eierne opprettet minkavling i 1985. En av stallportene ble muret igjen, og stallens rom ble til minkslakteri. Da ble det også oppført 5 minkhaller ute på jordet på 4x50 meter. Noen av vinduene ble også skiftet ut så det ble mulig med utluftning, da støpejernsvindueene ikke kan åpnes.

I dag består stallen av en rekke tomme hestebåser og et stort verksted. Slakteriet har siden 2020 stått tomt. I overetasjen var det tidligere et kaldtloft med kornlager, som i dag brukes som festsal med tilknyttet kjøkken oppført i senere tid.

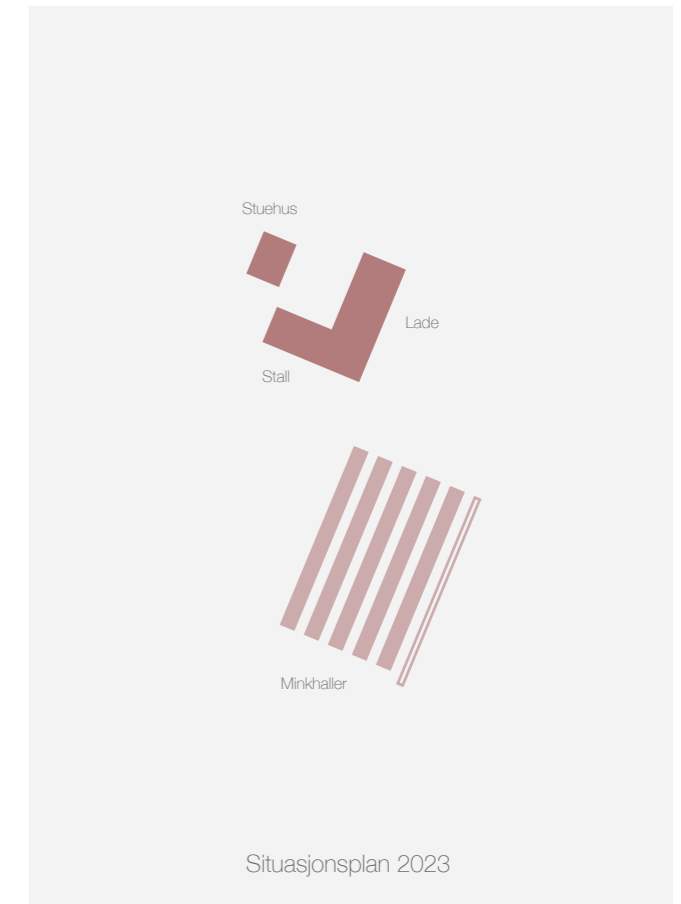
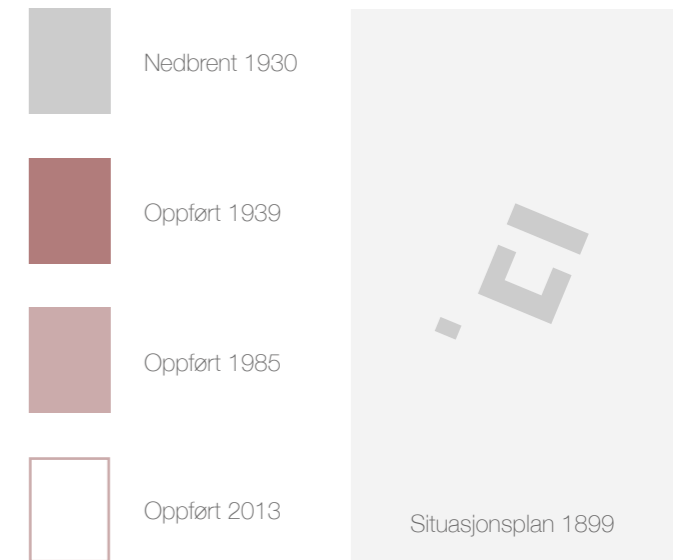

Stuehus (øverst til høyre), lade (venstre) og stall (høyre). Egne foto.

Minkhallene

Minkhallene er bygget opp av ferdigprodusert 45x70mm høvlet tømmer og 35x68mm lektere samlet med beslag, satt opp på fundament av cementklosser pr andre meter. Konstruksjonen har ingen vegger, men holdes sammen av en takrem. Ovenpå trekonstruksjonen hviler takektere med asbestholdige eternit bølgeplater som avsluttes i toppen av glassfiber for lysinnfall. I 2013 ble bygningene utvidet med en halv minkhall til.

Stall
Termorude
Utskiftet

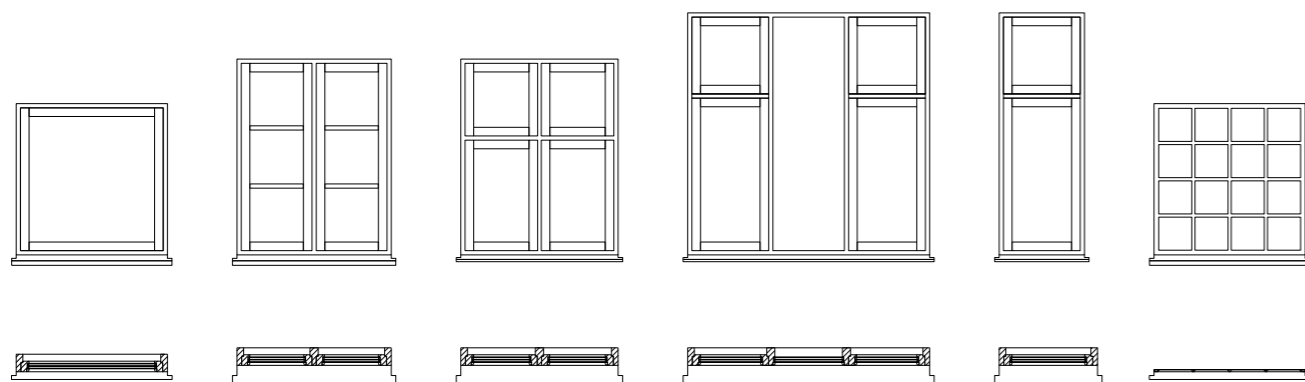
Stall
Termorude
Utskiftet

Stuehus
Termorude
Utskiftet

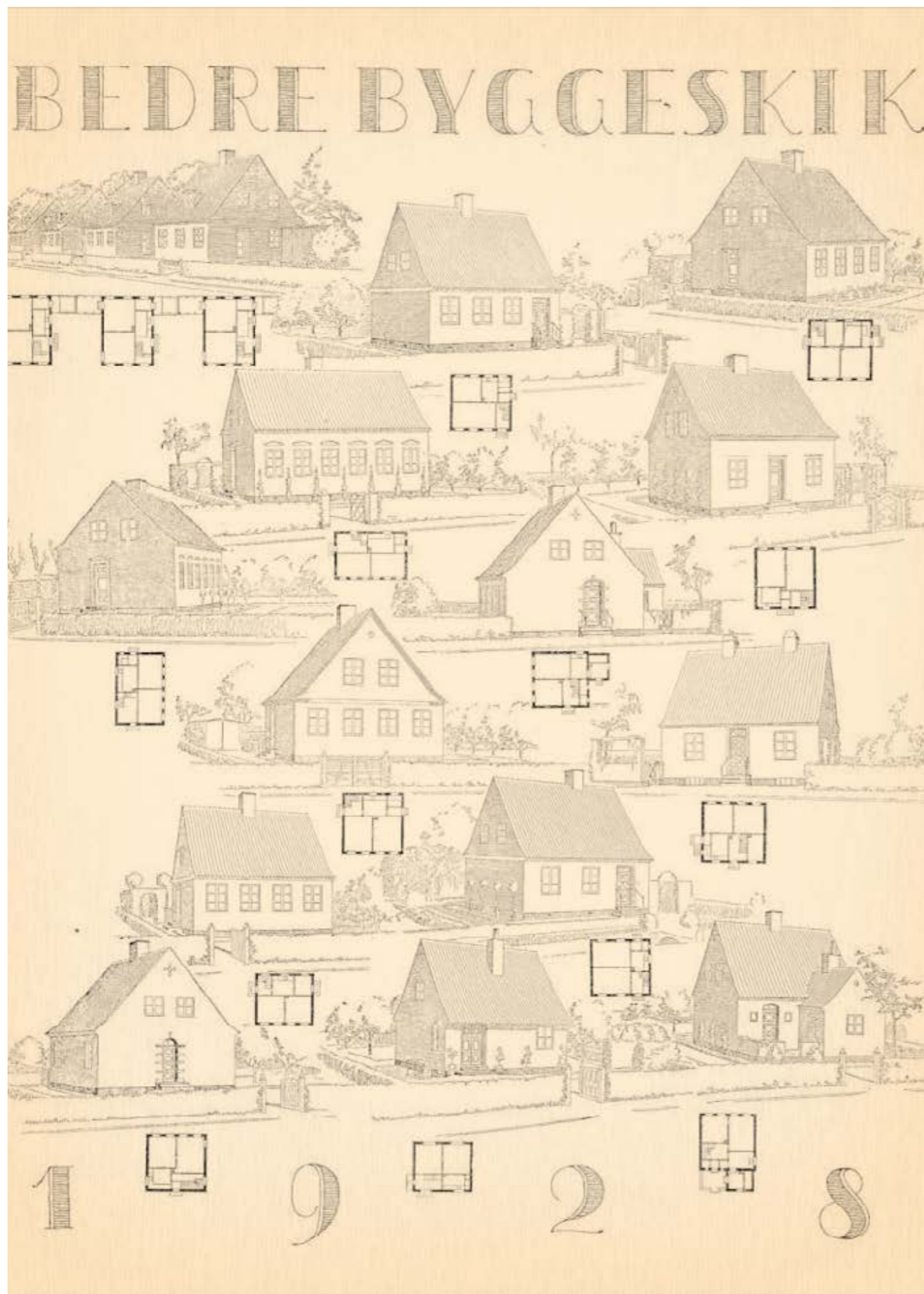
Stuehus
Termorude
Utskiftet

Stuehus
Termorude
Utskiftet

Stall/Lade
Støpejernsvindu
Orginalt

Luffoto 1954. Uthentet fra Danmark sett fra luften. Motsatt side: Vindusoppmåling februar 2023

KULTURHISTORIE

Bendt er odelsgutt og har selv vokst opp på gården som har gått i arv i flere generasjoner. Størrelsen på minkfarmen var typisk på 80-tallet, men sees i dag på som liten da resten av bransjen har industrialisert pelsindustrien og bygget større og flere minkhaller på gårdene sine. Da mindustrien ble nedlagt fikk gårdseieren ekstra tid til overs, og opprettet en skulpturpark på en tilhørende gårdseng. Engen er ikke dyrkbar til annet enn gress, men har ikke hatt gressende dyr på mange år. I og med at den sto ledig, benyttet han muligheten til å stille ut landskapskunst. Skulpturengren er åpen for alle mellom 07 og 18, og ønsker også lokale kunstnere velkommen til å stille ut sine værker. Skulpturengen består både av komponenter som besøkende selv kan være med til å bygge noe ut av, og ulike skulpturer. Ikke minst værket «Mannen fra det nedlagte erhverv», en fem meter høy mann bygget opp av minkbur. Skulpturparken har blitt et nytt møtested i Ølstykke, og har gitt de lokale et nytt sted å legge turruten.

”Denne mand er lavet ud af minkbure og symboliserer et erhverv, som er nedlagt.

Manden vil bestå og blive en grøn mand, da han langsomt vil vokse til med pil og efeu.

Manden skulle gerne give liv til en masse fugle og deres reder.”

Hovedbygningene fra 1930 avspeiler Bedre Byggeskik, en arkitektonisk stilart som preget Danmark mellom 1915 og 1940. Stilarten startet som en forening som ble stiftet som en reaksjon på historisismens blandingsarkitektur, og kjennetegnes av klassiske proposjoner og håndverksmessig kvalitet. Bedre byggeskikk hadde i tillegg til en arkitektonisk intensjon også et sosialt sikte om adgang til lys, luft og egen hage til en billig penge. De var opptatt av proposjoner i fasaden i forhold til takets størrelse, taktfaste vindusrytmer og et forseggjort og dekorert inngangsparti i stuehusene (Realdania 2016). Dekorasjonen skulle være nøktern, og kun være til stede om den også hadde en konstruktiv funksjon, som man kan kjenne igjen på Tranekær gård. Husene hadde en enkel og funksjonell planløsning og skulle oppføres i materialer av høy kvalitet som kunne holde i mange hundre år, noe stuebygningen begynner å bli et godt eksempel på. Stilarten kommer til syne både i stuebygningens plan og form med 45 graders takhelning, tegltektonikk med utragende gesims og symmetri.

Gårdenes siluett endret seg i Danmark i det produksjon og mekanisering økte i landbruket på denne tiden. Ladens konstruksjon er bygget som staklade, en åpen, frittstående konstruksjon av tre, typisk for danske ladebygninger på begynnelsen av 1900-tallet (Realdania 2016). Arkitekten har fulgt en mer tradisjonell takhelning på 35 grader enn det Bedre Byggeskik gjorde med typisk 45 graders takhelning, men var moderne og typisk bygget for sin tid ved at valmen uteble og heller lagde lodrette gavler i lade og stallbygningen. Et annet tidstypisk kjennetegn for Bedre Byggeskik-perioden som lade- og stallbygningen innehar er de rytmiske, store støpejernsvinduene med sprosser (Historiske huse. Udatert).

Da Egedal stasjon, tidligere Gl. Tåftegard stasjon, skulle bygges om i 2001 i forbindelse med S-toget kjøpte Bendt stasjonens trematerialer til brensel. De gamle utsmykkede spærene fikk hedersplass på veggen i stallbygningens kjøkken i overetasjen, malt i røde og grønne farger. På trekonstruksjonen i festsalen ved siden av kjøkkenet er det tagget ulike hendelser og datoer med tusj, og vitner om et godt brukt lokale i festlige lag.

Skulptur og utdrag fra skilt av "Mannen fra det nedlagte erhverv" laget av Bendt Tranekær Rasmussen Eget foto. Motsatt side: Forsiden til Bedre Byggeskiks årsberetning 1928.

IMMATERIELLE VERDIER

I Danmark begynte man å bruke mink som pelsdyr allerede på 1920-tallet, og bransjen tok seg for alvor opp rundt 1980. Produksjonsverdien før koronaepidemien lå på 2,5 milliarder kroner og var Danmarks tredje største landbrukseksportvare. På sitt største, i 2012, nådde verdien av produksjonen hele 10 milliarder kroner og var verdens største produsent av pels. 40% av hele verdens marked kom fra Danmark (Hohnen 2021).

Produksjonen tok en drastisk vending da det ble påvist muterte coronavirus blant minken høsten 2020. Frykten for at mutasjonen kunne svekke den kommende vaksinen gjorde at den danske stat ga en nedslående beskjed 4. november 2020. Alle mink i Danmark skulle drepes, og bransjen skulle nedlegges på ubestemt tid. I alt ble 1224 gårder ble nedlagt, 3500 bønder mistet arbeidsplassene sine og 16 millioner mink ble i løpet av kort tid slått ihjel. Til sammen sysselsatte bransjen ca 6000 mennesker før pandemien (Fagernæs 2022).

Minkhallenes immaterielle verdier er på mange måter mer knyttet til hvordan de ble nedlagt enn hvordan de ble til. Blant de langstrakte minkhallene begynner i dag asketrær å slå rot, mose overtar takene og gresset begynner å krype oppover cementklossene. I 40 år har vedlikeholdelse av hallene vært en daglig del av gårdslivet på Tranekær, men har nå blitt et dilemma. For selv om staten skal ta regningen for nedrivningen av minkhallene er vedlikeholdelsen helt avgjørende for hvor mye minkavlere skal få i erstatning (Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fisker. 25 jan 2021). Maskiner og haller skal undersøkes på lik linje som når man selger et hus, de skal fremstå i så god stand som mulig og vurderes utifra handelsprisene på det tidspunktet de blir besøkt av takstkommissjonen. Men det er enda ikke nedsatt en takstkommissjon, og besøkene og undersøkelserne kommer til å ta mange år. Staten håper på å gå i gang i løpet av 2027, og det forventes dermed at minkavlere vedlikeholder de tomme stallene i 3-7 år selv om statens eneste plan er å rive dem (Hougaard Knudsen. 22 jun 2021). Om minkavlere velger å beholde eller transformere hallene mister de støtten, og får i stedet utdelt 80 000kr (Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fisker. 25 jan 2021).

Vedlikeholdelsen er unødvendig, men skaper til gjengjeld et godt utgangspunkt for transformasjon. De repetitive, nærmest svevende strukturene ligger på vent som en påminnelse om den harde pandemien, erstatningskrav i milliardbeløp og politiske intriger. Fem dager etter at det ble besluttet å avlive alle minkene

viste deg seg nemlig at regjeringen ikke hadde hjemmel til å drepe all minken, og at beslutningen var ulovlig (Fagernæs 2022). Dette kostet fødevareminister Mogens Jensen jobben, førte til en tårevåt unnskyldning fra statsminister Mette Frederiksen og flere millioner kroner i erstatninger og pris for granskning av statens håndtering av saken (Møller, 2020). Det er nok dette folk forbinder med Danmarks minkindustri, og tillegger dermed de merkelige strukturene en immateriell verdi i det de representerer en turbulent historie og et politisk kaos.

Foto: Mads Claus Rasmussen/Ritzau Scanpix, 2020. Til høyre, nedlagt minkhall på Tranekær gård. Eget foto.

TEKNISK ANALYSE

TEKNISK TILSTAND

Stuehuset

Stuehuset har blitt godt vedlikeholdt. Prinsippene fra bedre byggeskikk med solide materialer har ført til at bygningen står i god stand i dag.

Laden

Ladebygningens takkonstruksjon er nylig rettet ut, og den nesten hundre år gamle konstruksjonen fremstår nærmest som ny. Tømmeret har holdt utrolig godt og er av tydelig høy kvalitet. Ladebygningen har naturlig god utlufting med mange åpne dører og uisolerte rom, som har gitt bygningen en jevn temperatur og luftfuktighet som treet hat hatt godt av. Stakladekonstruksjonen har god bæreevne og viser ingen tegn til svekket funksjon.

Stallen

Stallens trekonstruksjon er også tydelig i god stand. Ubehandlet og med tapsamlinger har hverken kondens eller slitasje satt sine spor. Da overetasjen har vært brukt som kallloft har det vært tørt, noe som har kommet treverket til gode. Dette prinsippet har blitt beholdt selv om kaldloftet har blitt til festsal, da det kun brukes om sommeren og er uoppvarmet.

Minkhallene

Til at minkstrukturene har vært funksjonstomme i to år og venter på å rives er de i relativt god stand, med få unntak. Bølgetaket fra 1980 begynner å bli slitt og det begynner det å gro mose på taket. I ett tilfelle har insekter begynt å gjøre skade på konstruksjonen, der to bjelker møtes. Ellers er konstruksjonen i god teknisk stand.

ENERGIFORHOLD

De ulike bygningene på Tranekær gård har tydelige funksjoner som er temperert deretter. Hele stuehuset er oppvarmet, stallen har noen ovner.

Lade- og stallbygningen er uisolert og har dører som i stor grad slipper temperaturen rett gjennom, det samme gjelder støpejernsvinduene. Ettersom at de har blitt brukt av dyr med pels har det ikke vært bruk for isolering, hverken i gulv, loft eller vegger.

Minkhallene er mer konstruksjon enn bygning, og har ingen vegger annet enn en kledning i galven. Energiforholdet er dermed svært dårlig, men fungerer fint utifra nåværende funksjon.

HOLDBARHET OG BÆREDYKTIGHET

I typisk Bedre Byggeskik stil er hovedbygningene laget for å holde lenge. Minkfarmene derimot er laget av dårligere treverk, og samlinger av beslag og søm som gjør at de slites raskere da det kan oppstå kondens. De er bygget i en tid hvor forbruk og prefabrikerte bygningselementer var på moten, og kan nok derfor ikke holde like lenge som hovedbygningene. Å rive dem er heller ikke et godt alternativ med tanke på bæredyktighet. De kan kanskje ikke holde i mange hundre år ved en transformasjon, men de har holdt godt i 40 år og kan nok klare 40 til. Ettersom at omfanget av minkfarmar er så stort burde det være opplagt å inntenke minkfarmene som gjennbruk fremfor avfallshåndtering, som staten har planlagt for. Da kan man både spare byggematerialer og enorme erstatningssummer.

Konstruksjon og insektsskade i minkhall, Tranekær gård. Egne foto.

Gården har to tilfeller av ødelagte vinduer, 1. etasjen i stallens østvendte galv. Her vises også uoriginale vinduer.

Mose på minkhallenes eternittak. Eget foto.

Mellom de langstrakte minkhallene, Tranekær gård. Eget foto.

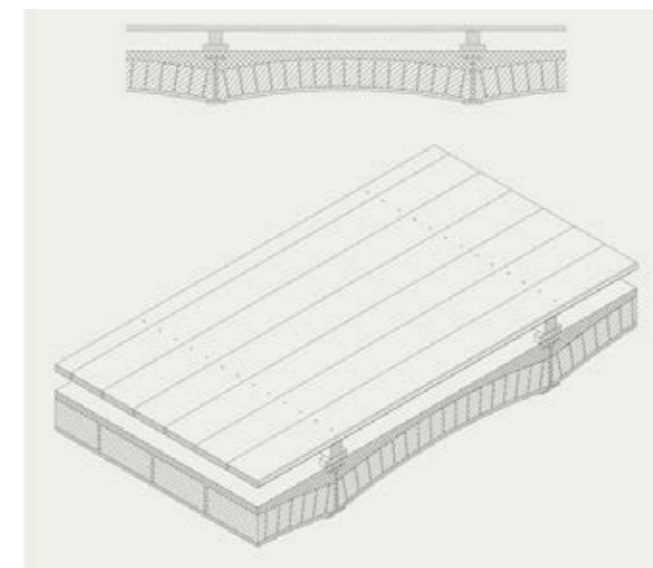
ARKITEKTONISK ANALYSE

BYGNINGSKROPP OG OMGIVELSER

Hovedbygningene orienterer seg ut mot landstrakte jorder, og rammer et gårdsrom inn mellom seg. Det to etasjer høye stuehuset er kledd i rødbrun teglstein, og troner høyest av bygningene. Taket med 45 graders helning trekkes helt ned til toppen av stueetasjen i lengdeveggene, og gjør at huset oppleves lavere enn det er. Fasadeuttrykket er enkelt, men like vel ikke kjedelig, med relieff i takfoten som utsmykker bygningen med et nøkternt men detaljert uttrykk.

Hvitkalkede teglvegger tegner den store ladebygningen inn i landskapet med tykke, solide vegger, i stor kontrast til de smale og lave minkhallene. Gården ligger flott i landskapet og har en god relasjon til veien og omgivelsene. Lade- og stallbygningen har taktfaste vindusrytmer langs veggene, supplert og utskiftet med moderne vinduer hvor det har vært behov for utluftning. Den kraftige konstruksjonen i lade- og stallbygningen reflekterer en solid byggekunst, fra en tid hvor begrepet bæredyktighet ikke fantes fordi det allerede var en naturlig og integrert del av levestilten.

Store trær og busker omringer minkhallene i dag, og rammer de inn i landskapet. Minkhallene er bygget opp av billige materialer, hvor funksjon utvilsomt har definert strukturene. De langstrakte bygningskroppene ligger på rekke og rad i landskapet, og svever nærmest over bakken i det de holder balansen på små cementklosser. Fasadene er fraværende, med minkbur som kledning og bølgetak som overdekning.

Stallens kapploft, tegning uthentet av Slot og kulturstyrelsen.

INTERIØR

Når man trer inn i den hvite laden dukker teglveggene opp i sin rene form, ubehandlet og med ujevnheter. Dette er med på å gi rommet karakter, og gir et rødtlig og varmt inntrykk. Stallen er hvitkalket også på innsiden, med variasjoner av malte og røde buede loft. Der loftet er bygget opp av tre begynner hvit maling å krakelere og falle av. Stuehusets vegger er malt i ulike farger, hvor hvert rom får hvert sitt uttrykk.

I minkstallene strekker et lysinnfall seg fra toppen av taket, like langt som bygningen, og oppdeles av konstruksjonens jevne rytme. Minkstrukturene er hverken sjeldne eller bygget på særlige håndverksmessige tradisjoner som er verdt å bevare, men de er helt unike i sitt arkitektoniske uttrykk. De befinner seg et sted mellom ute og inne, struktur og bygningskropp. Og snart finnes de ikke mere.

Minkhallenes betongfotter, Tranekær gård. Eget foto.

VERDISSETTING

Tranekær gårds hovedbygninger forteller en kulturhistorisk og arkitektonisk fortelling om hvilke forandringer det danske landbruket har gått gjennom det siste hundre året. Stuehuset reflekterer dansk arkitekturs historie i fasaden gjennom tydelige tegldetaljer, symmetri og håndverkstradisjoner. Sammen med den store lade- og stallbygningen henter de om en tid hvor man bygget for lang tidshorison, med materialer som skulle vare men også enkelt kunne utskiftes ved skader. De er bygget med en fleksibel planløsning som har kunnet huse ulike funksjoner, forskjellige dyr og ulike næringer. Denne kvaliteten er i seg selv verdt å ta vare på, ved å bevare husets bærende elementer og heller flytte rundt på innervegger etter behov.

Særlig ladebygningens størrelse er verdt å ta vare på. Det gir en helt særlig romfølelse å komme inn i en bygning med åtte meter høyt under taket. Bygningens synlige konstruksjon har stor arkitektonisk verdi, både for den sanselige opplevelsen og for å belyse håndverkstradisjonene som kommer til syne. Det er viktig å bevare den tydelige tidsligheten som er forbundet med bygningenes konstruktive byggearv. Tapsamlingene er en byggekunst man ikke lenger bruker, og er ladebygningens største verdi. Spor etter tidligere drift skaper en arkitektonisk tyngde da det er med på å gi relieff i loftet og gulvet.

Bygningenes plassering i landskapet har verdi. Både i forhold til siktelinjer og ankomst, men også volum. Den store laden og stuehuset står robust i landskapet, mot de spinkle, tynne og lave minkhallene. Minkhallenes repetative mønster og overgang mellom inne og ute har stor verdi. Bygningenes immaterielle verdier knytter seg i stor grad minkhallene og det politiske kaoset som preget 2020 og de etterfølgende årene.

ANBEFALINGER

Umistelige strukturer – Bevaring

Ettersom at gården har blitt godt ivaretatt de siste årene er det få reparasjoner som skal til, men flere bygningsdeler burde beholdes og ivaretas. Stuehusets fasade med gesims og murdetaljer, ladens og stallens trekonstruksjoner, støpevinduer samt stallens buede loft trekkes ut som umistelige strukturer.

Ombyggede strukturer - Transformasjon

Ved første øyekast er det naturlig å tenke at minkhallene burde fjernes da de har liten arkitektonisk verdi. I og med at Tranekærs gård kun er én av 1224 minkfarmer, burde de i stedet tenkes inn som en helhet i en større omstilling av pelsindustrien, og transformeres slik at nye funksjoner kan flytte inn. Dette sees fra et bærekraftig perspektiv, som også kan ta vare på minkstrukturenes historie.

Om ladebygningenes nye funksjoner har bruk for litt isolering kan hulmuren benyttes ved å sprøyte isolering inn. Dette vil ikke påvirke veggens arkitektoniske uttrykk. Om de derimot skal brukes til mye varig opphold burde man isolere mer omfattende. Da blir man nødt til å ta en beslutning om man vil isolere på innsiden eller utsiden, og man vil miste det originale uttrykket på den valgte siden ved at ny fasadekledning eller innervegg settes opp. Tegl har den egenskapen at det suger og avgir fukt, og det anbefales at man isolerer med et materiale med tilsvarende funksjon slik at fukt ikke oppsamles i veggen (Vadstrup 2018). Her kan man bruke f.eks trefiberisolering eller hempcrete, og kombinere en isolering av hele veggen med en brystningsisolering for å ikke mister så mange kvadratmeter om man isolerer på innsiden.

Skjemmende strukturer – Substraksjon

Minkhallene omkranses av gjerder som inneholder asbest, det samme gjelder takplatene. Selv om de nok hadde holdt noen få år til nærmer de seg utløpsdato, og ved arbeid med transformasjon vil asbestplatene utgjøre en helsefare. Dermed burde de fjernes.

Gårder fra Bedre Byggeskikperioden er arkitekttegnede anlegg, og det er en god idé å studere de originale tegningene for å forstå de opprinnelige detaljene og forstå hva som gir hovedbygningene arkitektonisk tyngde og bygningene karakter. Nedriver man deler av bedre byggeskikkhus ødelegger man helheten og symmetrien, som allerede er velkomponert.

Fjernede strukturer – Rekonstruksjon

Gårdseierna har utskiftet noen av støpejemsinduene med kvadratiske termoruter uten sprosser. Dette ødelegger noe av det arkitektoniske uttrykket, og det anbefales å rekonstruere de originale vinduene slik at uttrykket blir mer helhetlig.

Nye strukturer – Addisjon

Behovet for nye tilførte bygninger må baseres utifra hva som er nødvendig i forhold til den nye funksjonen. Gården har allerede mange byggede kvadratmeter og store bygningsvolum, men om en ny funksjon fører til behov for flere bygninger kan man addere. Addisjon kan foreksempel innebære en bygning i forbindelse med adkomst eller en gårdsbutikk, eller brukes som oppvarmede arbeidsrom i stedet for å isolere laden. Om man tilfører nye bygninger burde de plasseres vinkelrett eller parallelt i forhold til de eksisterende bygningene, for å beholde og videreføre komposisjonene fra bedre byggeskikk.

MÅL OG PRINSIPPER

Ved alle inngrep bør følgende prinsipper overholdes:

- Alle inngrep skal utføres ut fra en metodisk tilgang på bakgrunn av en analyse- og vurdering.
- Alle inngrep skal i så vidt mulig omfang understøtte fortellingen om gårdsdrift.
- Anlegget skal fremstå som en samlet arkitektonisk helhet.
- Det bør bevares så mye som mulig av de opprinnelige materialene og konstruksjonene.
- Nye materialer skal spille sammen med de eksisterende.
- Alle inngrep skal skje med respekt for naturen og omgivelsene.
- Nye funksjoner skal trenge mindre vann, slippe ut færre gasser, tungmetaller og forurenset jord i betydelig mindre grad enn slik minkfarmene har praktisert, og hva staten har planlagt for i nedrivningsplanen.

Stuehus og lade/stallbygning, Tranekær gård. Eget foto.

KILDER

Arp, Andreas & Lund-Hansen, Christoffer. 31. mars 2022. «Støttepartier øger presset på regeringen efter nye tal: Forbyd minkavl permanent» Altinget. (Hentet 27. februar 2023). <https://www.alinget.dk/artikel/stoettepartier-oeger-preset-paa-regeringen-efter-nye-tal-forbyd-minkavl-permanent>

Fagernæs, Sven Ole. 2022. «Når hjemmelen mangler». Idunn univeritetsforlag . 09. november 2022. Hentet 27. februar 2023. <https://www.idunn.no/doi/10.18261/lor.61.9.2>

Fødevarestyrelsen. 16. desember 2022. »Udbetaling til minkavlere» Hentet 6. februar 2023. <https://www.foedevarestyrelsen.dk/Dyr/Dyr-og-Covid-19/Mink-og-COVID-19/betaling>

Historiske huse. Udatert. «Bedre Byggeskikk». Hentet 27.02.2023 <https://historiskehuse.dk/stilblad/bedre-byggeskikk/>

Hohnen, Marie. 2021. «Fakta om minkbranchen i Danmark». Danmarks Statistik. 26. januar 2021. Uthentet 05.02.2023. <https://www.dst.dk/da/Statistik/nyheder-analyser-publ/bagtal/2020/2020-10-28-fakta-om-minkbranchen-i-Danmark>

Hougaard Knudsen, Amalie. »Minkavlere skal vedligeholde tomme minkhaller i flere år endnu,» DR, 22. juni 2021. (hentet 16. januar 2023). <https://www.dr.dk/nyheder/indland/minkavlere-skal-vedligeholdetomme-minkhaller-i-flere-aar-enda-endnu-det-er-fuldstaendig>

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri. 25. januar 2021. Faktaark: Proces for udbetaling af erstatning eller dvale. Erhvervsministeriet.

Møller, Ghita. 2020. «Fødevareminister Mogens Jensen beklager fejl og trækker sig». Altinget. 18. november 2020. Uthentet 20. februar 2023. <https://www.alinget.dk/navnnyt/foedevareminister-mogens-jensen-traekker-sig>

Realdania, BARK Rådgivning A/S, SEGES P/S, Kræn Ole Birkkjær og Per Kruse. 2016. Kend din gård.

Regeringen. 4. november 2020. »Danmarks minkbestand aflives grundet mutasjon af coronavirus» Hentet 6. februar 2023. <https://www.regeringen.dk/nyheder/2020/danmarks-minkbestand-aflives-grundet-mutation-af-coronavirus/>

Vadstrup, Søren. 2018. Bevaringsverdige bygninger – Gode løsninger til energiforbedring og indeklimaforhold. København.

Vadstrup, Søren. 2020. Murverkets historie i Danmark. Kunstakademiets Arkitektskole, København.

ANALYSE OG VERDISÆTTING
Afgang forår 2023

Marianne Bergan Engebretsen (170264)

Det Kongelige Akademi - Arkitektur, Design, Konservering
Kandidatprogram: Kulturarv, Transformation og Restaurering

Vejledere: Christoffer Harlang, Lars Rolfsted Mortensen, Linda Thi

